

ILO, KİLİT ÇALIŞANLARA İNSANA YAKIŞIR İŞ SAĞLANMALI DİYOR

COVID-19 küresel salgını, toplumların kilit çalışanlara hak ettiklerinden ne denli az değer verdiğini, bunun yanı sıra, bu çalışanlara yeterli ücret ve insana yakışır koşullar sağlamanın önemini gösterdi.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) yeni raporuna göre, ülkelerin, topluma sağladıkları katkıyı ve ekonomilerin günlük işleyişindeki önemli konumlarını tam olarak yansıtabilme için COVID-19 krizi sırasında vazgeçilmez önem taşımış kilit çalışanların çalışma koşulları ve kazançlarını iyileştirmesi gerekiyor.

Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm 2023: Zorunlu İşin Değeri başlıklı rapor, ekonomiler ve toplumların kilit çalışanlara ne denli bağımlı olduğunu, ancak bu çalışanlara hak ettiklerinden daha az değer verildiğini vurguluyor. Kilit çalışanların çalışma koşullarının kötü olması, personel devri ve işgücü kıtlığını daha da ağırlaştırarak temel hizmetlerin sunumunu tehlikeye atıyor. Şoklara karşı ekonomik ve toplumsal dayanıklılık oluşturabilmek için çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve gıda sistemleri, sağlık ve diğer kilit sektörlerle daha fazla yatırım yapılması gerekiyor.

Kilit çalışanlar sağlık, gıda sistemleri, perakende, güvenlik, temizlik ve sanitasyon, taşımacılık, beden işçiliği, teknik ve büro işlerini kapsayan sekiz ana meslek grubunda yer alıyor.

Verilerin mevcut olduğu 90 ülkede, tüm istihdamın %52'si kilit çalışanlardan oluşuyor; ancak ekonomik faaliyetlerin daha çeşitli olduğu yüksek gelirli ülkelerde bu oran daha düşük (%34).

COVID-19 krizi sırasında, kilit çalışanların ölüm oranları kilit olmayan çalışanlara göre genel olarak daha yüksek. Ölüm oranları, farklı kilit çalışan kategorileri arasında değişiklik gösterdi; örneğin verilerin mevcut olduğu ülkelerde, taşımacılık çalışanlarında ölüm oranları sağlık çalışanlarına göre daha yüksekti. Bulgular, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) korumasının önemini ve resmi işyerlerinde, toplu temsiliyet ile çalışmaya bağlı olarak daha fazla güvence sağlandığını ortaya koyuyor.

Daha düşük ücretler, daha uzun saatler ve çalışma koşullarında diğer açıklar

Dünya genelinde, kilit çalışanların %29'u düşük ücretlidir (düşük ücret, saatlik medyan ücretin üçte ikisinden az ücret olarak tanımlanıyor). Kilit çalışanlar, ortalama olarak diğer çalışanlara göre %26 daha az ücret alıyor; bu farkın yalnız üçte ikisi eğitim ve deneyim ile açıklanıyor. Düşük ücretli kilit çalışanların oranı gıda sistemlerinde %47 ile daha da yüksek iken, temizlik ve sanitasyon sektöründe ise %31.

Özellikle yüksek gelirli ülkelerde, bu sektörlerde büyük oranda göçmenler istihdam ediliyor. Ülkelere ve sektörler göre önemli farklar olmakla birlikte, her üç kilit çalışandan yaklaşık biri geçici sözleşme ile çalışıyor. **Gıda sektöründekilerin %46'sı geçici çalışan olarak çalışıyor.** Bedensel güç gerektiren işler ve temizlik ve sanitasyon sektörlerindeyse her üç çalışandan biri geçici sözleşmeli.

Temizlik ve güvenlik işlerinde genel olarak dışarıdan hizmet alınıyor, diğer kilit mesleklerde ise alışlagelmiş biçimde, istihdam bürosu aracılığıyla çalıştırılan geçici çalışanlar istihdam ediliyor. Özellikle ambarlama işlerinde gözlemlenen bu durum sağlık hizmetlerinde de giderek artmaktadır.

Düşük gelirli ülkelerde kilit çalışanların %46'dan fazlası uzun saatler boyunca çalıştırılıyor. Uzun çalışma saatleri, küresel çapta kilit çalışanların neredeyse %42'sinin haftada 48 saatten fazla çalıştığı taşımacılık sektöründe daha yaygın görülüyor. Dünya genelinde önemli oranda kilit çalışan da düzensiz program veya kısa çalışma saatleri ile çalışıyor.

Düşük gelirli ve orta gelirli ülkelerde kilit çalışanların yaklaşık %60'ı, herhangi bir şekilde sosyal korumadan yoksun. Düşük gelirli ülkelerde sosyal koruma asgari düzeyde ve kilit çalışanların yalnız %17'sini kapsıyor. Gelişmekte olan birçok ülkede, sosyal korumadan neredeyse tamamen yoksun bırakıldıklarından, serbest çalışanlara ilişkin tablo ise çok daha iç karartıcı.

İnsana yakışır işin sağlanması

“Sağlık çalışanları, süpermarket kasiyerleri, kuryeler, postacılar, denizciler, temizlik çalışanları, gıda ve temel ihtiyaç temin eden diğer çalışanlar, küresel salgının en şiddetli olduğu dönemde bile, çoğunlukla kendilerini büyük tehlikeye atarak gece gündüz işlerini yapmaya devam etti”, diyen ILO Genel Direktörü Gilbert F. Hounbo şöyle devam etti: “Kilit çalışanlara değer vermek, yeterli ücretler almaları ve iyi koşullarda çalışmalarını sağlamak anlamına geliyor. İnsana yakışır iş tüm çalışanlara yönelik bir hedef, ancak iyi günde ve kötü günde yaşamsal ihtiyaç ve hizmetleri bizlere sağlayan kilit çalışanlar için kritik öneme sahip.”

Raporda, gelecekte küresel salgınlarda veya doğal afetler gibi başka şoklarda zorunlu hizmetlerin devamlılığını sağlamak için, kilit sektörlerin fiziksel altyapıları, üretim kapasiteleri ve insan kaynaklarına daha fazla yatırım yapılmasını öneriyor. Özellikle sağlık ve gıda sistemleri sektörlerine yetersiz yatırım yapılması, hem sosyal adaleti hem de ekonomik dayanıklılığı baltalayan insana yakışır iş açıklarına katkıda bulunuyor. Raporda, diğer önerilerin yanında aşağıdakilere yönelik çağrılar yer alıyor:

- İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) sistemlerinin, hükümet ile işçi ve işveren temsilcilerinin işbirliği yoluyla, tüm ekonomik faaliyet dallarının yanı sıra görev ve hakları açıkça belirlenerek tüm çalışanları kapsamasının sağlanması.
- Kilit çalışanlara hak ettiklerinden daha az değer verilmesini telafi edebilmek ve kilit çalışanlar ile kilit olmayan çalışanlar arasındaki ücret açığını azaltabilmek amacıyla, müzakere ile belirlenmiş veya kanuni asgari ücret gibi yollarla, ücretlerin iyileştirilmesi.
- Toplu pazarlığı da içerecek düzenlemeler yoluyla, güvenli ve öngörülebilir çalışma saatlerinin güvence altına alınması.
- İstihdam durumları ve sözleşmesel düzenlemelerine bakılmaksızın tüm çalışanların, ücretli hastalık izni başta olmak üzere, sosyal koruma kapsamına girmesine yönelik yasal çerçevelerin kabul edilmesi.
- Kilit çalışanların etkili ve güvenli biçimde çalışabilmesini sağlamak üzere eğitime erişimlerinin artırılması.

Rapor, ülkelerin sosyal diyalog süreci kapsamında, insana yakışır iş ve ekonomik dayanıklılık alanlarında kilit çalışanlar ve zorunlu hizmetler bakımından açıkları tespit etmek ve bunların güçlendirilmiş politika ve yatırımlar aracılığıyla ele alınmasına yönelik ulusal strateji geliştirmek üzere kullanabileceği çerçeveyi ana hatlarıyla açıklıyor.

Kaynak: ILO, 15 Mart 2023